



החלק הראשון, הצבוע בכחול, יופיע באופן אוטומטי בסילבוס המוגמר. אין צורך למלא אותו באתר.

תאריך עדכון: _____

שם מחלקה: אמנות יהודית

שם ומספר הקורס: מבוא לאמנות יהודית - העת העתיקה וימי הביניים 01-21746

שם הקורס באנגלית:

Introduction to Jewish Art (part I: Ancient and Medieval Periods)

שם המרצה:

סוג הקורס: (שיעור, תרגיל, סמינר, סדנה וכד')

היקף שעות: 2 ש"ס

מסטר: א

שנת לימודים: תשפ"ב

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

מטרת הקורס

הקורס עוסק ביחס היהדות אל האמנות לאור הממצא האמנותי היהודי משלהי העת העתיקה ועד לשלהי ימי הביניים. נלמדים נושאים כגון: מטבעות יהודיות, אמנות הקבורה היהודית, חפצים זעירים יהודיים, אדריכלות בתי הכנסת בארץ ישראל ובתפוצות, ציורי בית הכנסת בדורה ארופוס, תבליטים ורצפות פסיפס בבתי הכנסת בארץ ישראל ומחוצה לה. נבחן כתבי היד עבריים מצוירים של ספרי תנ"ך, הגדות פסח, מחזורי תפילה וספרים אחרים, הגדות מודפסות, ואף כתובות מעוטרות ומגילות אסתר שהמשיכו להיכתב ביד גם לאחר המצאת הדפוס.

תוצרי למידה

- הכרת הרקע ההיסטורי והתרבותי שהשפיעו על היצירות
- הכרת מבחר מייצג של יצירות אמנות ומשמעותן
- הבנת ההשפעות בין טקסטים לתמונות
- השוואה בין האסכולות השונות של כתבי היד מהמזרח, מספרד, מגרמניה מצרפת ומאיטליה



ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים: הקורס לבחון את יחס היהדות אל האמנות לאור הממצא האמנותי היהודי משלהי העת העתיקה ועד לשלהי ימי הביניים. בין הסוגות שייבחנו: אדריכלות ואמנות בתי הכנסת, אמנות קבורה, כתיבי יד מצוירים והספר המודפס.

מהלך השיעורים: הרצאה פרונטלית באמצעות מצגת דיגיטלית הניתנת לצפייה ולשמירה באתר הקורסים המתוקשבים.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: רשימת נושאים / תוכנית הלימודים בקורס – רשימה מפורטת של נושאי ההרצאות בסדר כרונולוגי (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	שאלת הדיבר השני		
2	דורא אירופוס	S. Sabar, "The Purim Panel at Dura: A Socio-historical Interpretation," in: Lee I. Levine and Zeev Weiss (eds.), <i>From Dura to Sepphoris: Studies in Jewish Art and Society in Late Antiquity</i> , Portsmouth 2000, pp. 155–163.	
3	פסיפסי בתי הכנסת	יצחק ז' כהנא, "אמנות בית הכנסת בספרות ההלכה", בתוך: מרדכי הכהן (עו'), בית הכנסת: מאמרים ומסות , ירושלים תשט"ו, עמ' רנה–שח.	
4	יהדות ואיסלם: הספר ובתי הכנסת	Rachel Wischnitzer, <i>The Architecture of the European Synagogue</i> , Philadelphia, PA: Jewish Publication Society of America, 1964, pp. 18–43.	
5	יהדות ונצרות: אמנות פיגורטיבית בספרד	Katrin Kogman-Appel, "Hebrew Manuscript Painting in Late Medieval Spain: Signs of a Culture in Transition," <i>Art Bulletin</i> 84/2 (2002), pp. 246–272.	
6	יהדות ונצרות בימי הביניים: בתי הכנסת והספר היהודי באשכנז	Carol Hershele Krinsky, <i>Synagogues of Europe: Architecture, History and Meaning</i> , New York 1985, pp. 38–46.	
7	הגדת ראשי הציפורים	Marc Michael Epstein, <i>The Medieval Haggadah: Art, Narrative, and Religious Imagination</i> , New Haven 2011, pp. 19–44.	
8	מחזורים מאויירים I	David Stern, "'Jewish' Art and the Making of the Medieval Jewish Prayerbook," <i>Ars Judaica: A Journal of Jewish Art</i> 6 (2010): 23–44.	
9	מחזורים מאויירים II	שלמה צוקר, מחזור מוסקוביץ מעשה ידי של יואל בן שמעון, ירושלים תשס"ה, עמ' 47–101.	
10	הספר המאויר	Sara Offenberg, "Crossing over from Earth to Heaven: The Image of the Ark	



	and the Merkavah in the North French Hebrew Miscellany”, <i>Kabbalah</i> 26 (2012), pp. 135–158.	בצרפת	
	Sara Offenberg, <i>Illuminated Piety: Pietistic Texts and Images in the North French Hebrew Miscellany</i> , Los Angeles 2013, pp. 19–52.	זכר המקדש	11
	Shalom Sabar, “The Purim Panel at Dura: A Socio-historical Interpretation,” in: Lee I. Levine and Zeev Weiss (eds.), <i>From Dura to Sephhoris: Studies in Jewish Art and Society in Late Antiquity</i> , Portsmouth 2000, pp. 155–163.	מגילת אסתר	12
	Epstein, Marc Michael “In the Royal Court: Jewish Illumination in an age of Printing”, in Marc Michael Epstein (Ed.), <i>Skies of Parchment: Seas of Ink: Jewish Illuminated Manuscripts</i> , Princeton 2015, 215–224.	מכתב יד לספר מודפס	13
	Vivian B. Mann, “New” Examples of Jewish Ceremonial Art from Medieval Ashkenaz, <i>Artibus et Historiae</i> , Vol. 9, No. 17 (1988), pp. 13-24.	תשמישי קדושה	14

ג. דרישות קדם:

אין.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

- השתתפות פעילה
- בחינה

ה. מרכיבי הציון הסופי:

בחינה 90%

השתתפות פעילה 10%

ו. ביבליוגרפיה:

קריאת חובה

כהנא, יצחק ז', "אמנות בית הכנסת בספרות ההלכה", בתוך: מרדכי הכהן (עו'), **בית הכנסת: מאמרים ומסות**, ירושלים תשט"ו, עמ' רנה-שח.
צוקר, שלמה, **מחזור מוסקוביץ מעשה ידי של יואל בן שמעון**, ירושלים תשס"ה, עמ' 101–47.



- Epstein, Marc Michael "In the Royal Court: Jewish Illumination in an age of Printing", in Marc Michael Epstein (Ed.), *Skies of Parchment: Seas of Ink: Jewish Illuminated Manuscripts*, Princeton 2015, 215–224.
- Epstein, M. M., *The Medieval Haggadah: Art, Narrative, and Religious Imagination*, New Haven 2011, pp. 19–44.
- Kogman-Appel, K., "Hebrew Manuscript Painting in Late Medieval Spain: Signs of a Culture in Transition," *Art Bulletin* 84/2 (2002), pp. 246-272
- Krinsky, C., *Synagogues of Europe: Architecture, History and Meaning*, New York 1985, pp. 38–46.
- Mann, V., "New" Examples of Jewish Ceremonial Art from Medieval Ashkenaz, *Artibus et Historiae*, Vol. 9, No. 17 (1988), pp. 13-24.
- Offenberg, S., "Crossing over from Earth to Heaven: The Image of the Ark and the Merkavah in the North French Hebrew Miscellany", *Kabbalah* 26 (2012), pp. 135–158.
- Offenberg, S., *Illuminated Piety: Pietistic Texts and Images in the North French Hebrew Miscellany*, Los Angeles: Cherub Press 2013, pp. 19–52.
- Sabar S., "The Purim Panel at Dura: A Socio-historical Interpretation," in: Lee I. Levine and Zeev Weiss (eds.), *From Dura to Sepphoris: Studies in Jewish Art and Society in Late Antiquity*, Portsmouth 2000, pp. 155-163.
- Stern, D., "'Jewish' Art and the Making of the Medieval Jewish Prayerbook," *Ars Judaica: A Journal of Jewish Art* 6 (2010): 23–44.
- Wischnitzer, R., *The Architecture of the European Synagogue*, Philadelphia, PA: Jewish Publication Society of America, 1964, pp. 18–43.

קריאת רשות

- קטלוג התערוכה: לאור המנורה – גלגולו של סמל, מוזיאון ישראל, ירושלים תשנ"ח
קטלוג התערוכה: חתום בכוכבים, מוזיאון ישראל, ירושלים תשס"א
קטלוג התערוכה סוד ההיכל: בעקבות מגילת המקדש, מוזיאון ישראל, ירושלים תשס"ג
- קובץ מאמרים: מחניים, על יהדות ואמנות א-ב (10-11)
אופנברג, ש., "ביטויים להתמודדות עם הסביבה הנוצרית באמנות ובספרות היהודית בימי הביניים", חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב 2008
- אורבך, א. א., "הלכות עבודה זרה והמציאות הארכיאולוגית וההיסטורית במאה השנייה ובמאה השלישית", *ארץ ישראל* 5 (1959), עמ' 189-205
אנגלרד יפה, "על משמעותו של גלגל המזלות ברצפות בתי הכנסת הקדומים בארץ ישראל", *קתדרה* 98 (טבת תשס"א) 33-48



- אשל י., נצר א., עמית ד., קאסוטו ד., עורכים, **ועשו לי מקדש**, המכללה האקדמית
יהודה ושומרון, אריאל תשס"ד
בן-דב, מ., **בתי כנסת בספרד**, תל-אביב 1989
וייס, ז., ונצר, א., **הבטחה וגאולה: פסיפס בית הכנסת מציפורי**, ירושלים 1996
לדרמן, ש., "אמה טרקסין" ויום הכיפורים: דימויים חזותיים ומקורות ספרותיים",
תימורה: קובץ מאמרים באמנות יהודית, בעריכת ברכה יניב, רמת-גן תשס"ו, עמ'
40-31
נרקיס, ב., **כתבי יד עבריים**, ירושלים 1984
קוג'מן-אפל, ק., **אמנות יהודית בין איסלם ונצרות: ספרי תנ"ך מאויירים מספרד**, תל-
אביב 2001
שטרן, י., "אמנות הדמות בהלכה בתקופת המשנה והתלמוד", **ציון** 61/4 (1991), עמ'
419-397
ועשו לי מקדש: בתי כנסת מימי קדם ועד ימינו, עורכים: יעקב אשל, אהוד נצר, דוד
עמית ודוד קסוטו, אריאל 2004.

- Bland, K., *The Artless Jew*, Princeton 2000.
Cassuto, D., "The Synagogue of Conegliano Veneto," in: Shalom Sabar
et cl. (ed.), *A Crown for a King. Studies in Jewish Art, History, and
Archeology in Memory of Stephen S. Kayser*, Berkeley 2000, 47-57.
Chiat, M., *Handbook of Synagogue Architecture*, Chicago 1982.
Chiat, M., *A Corpus of Synagogue Art and Architecture in Roman and
Byzantine Palestine*, Ann Arbor 1984.
Epstein, M. M. (Ed.), *Skies of Parchment: Seas of Ink: Jewish Illuminated
Manuscripts*, Princeton 2015.
Fine, St., *This Holy Place. On the Sancity of the Synagogue During the
Greco-Roman Period*, Notre Dame 1997
Freedman, D. N., Beck, A. D., Zuckermann, B. E., Lundberg, M. J.
(eds.), *The Leningrad Codex: a Facsimile Edition*, Grand Rapids,
Mich., Leiden and New York 1998.
Goodenough, E. R., *Jewish Symbols in the Greco Roman Period*, 11
vols., New York 1953 ff.
Gutmann, J., *The Dura Europos Synagogue: A Re-evaluation 1932—
1972*, Montana 1973, repr. 1992.
Gutmann, J., *Hebrew Manuscript Painting*, New York 1978.
Kogman-Appel, K., "Bible Illustration and the Jewish Tradition," in: J.
Williams (ed.) *Imaging the Early Medieval Bible*, University Park
and London 1999, 61-96.
Kogman-Appel, K., "Christianity, Idolatry, and the Question of Jewish
Figural Painting in the Middle Ages", *Speculum* 84 (2009), pp. 73-
107
Kogman-Appel, K., "Coping with Christian Pictorial Sources: What Did
Jewish Miniaturist Not Paint?" *Speculum* 75, 4 (2000), pp. 816-858

- Kogman-Appel, K. *Jewish Book Art Between Islam and Christianity: The Decoration of Hebrew Bibles in Spain*, Leiden 2004
- Kogman-Appel, K., *Illuminated Haggadot from Medieval Spain. Biblical Imagery and the Passover Holiday*, University Park 2006
- Kogman-Appel, K., "The Sephardic Picture Cycles and the Rabbinic Tradition: Continuity and Innovation in Jewish Iconography," *Zeitschrift für Kunstgeschichte* 60/4 (1997), 451-482.
- Kogman-Appel, K., "The Tree of Death and the Tree of Life: The Hanging of Haman in Medieval Jewish Manuscript Painting", in: Hourihane, C., (ed.), *Between the Picture and the Word: Manuscript Studies from the Index of Christian Art*, ed. Colum Hourihane, vol. VIII, Princeton 2005, pp. 187-207
- Levine, L. I., *The Ancient Synagogue. The First Thousand Years*, New Haven 2000
- Malkiel, D. J. "Infanticide in Passover Iconography," *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 56 (1993), 85-99.
- Mann, V., *Jewish Texts on the Visual Arts*, Cambridge 2000.
- Mann, V., Dodds, J. D. and Glick, Th. F., *Convivencia. Jews, Muslims, and Christians in Medieval Spain, exh. cat.* New York, The Jewish Museum 1992.
- Narkiss, B., A. Cohen Mushlin, A. Tcherikover, *Hebrew Illuminated Manuscripts in the British Isles. Spanish and Portuguese Manuscripts*, Oxford - Jerusalem 1982.
- Meek, H. A., *The Synagogue*, London 1995.
- Offenberg, S., "Illuminations of Kol Nidrei in two Ashkenazi Mahzorim," *Ars Judaica* 7 (2011), pp. 7-16.
- Revel-Neher, E., *The Image of the Jew in Byzantine Art*, Oxford 1992.
- Roth, C., *Jewish Art*, Jerusalem 1971.
- Sabar, Sh., Fine, S., Kramer, W., *A Crown for a King. Studies in Jewish Art, History and Archeology in Memory of Stephen S. Kayser*, Jerusalem and New York 2000.
- Sed-Rajna, G., *Jewish Art*, New York 1997.
- Sed-Rajna, G., *The Hebrew Bible in Medieval Illuminated Manuscripts*, New York 1987.
- Sed-Rajna, G., *Ancient Jewish Art. East and West*, Secaucus 1985.
- Sed-Rajna, G. (ed.), *Codex Maimuni*, n. p. 1984.
- Shalev-Eyni, S., "Iconography of Love: Illustrations of Bride and Bridegroom in Ashkenazi Prayerbooks of the Thirteenth and Fourteenth Century", *Studies in Iconography* 26 (2005), pp. 27-57.
- Weitzmann, K., Kessler, H. L., *The Frescoes of the Dura Synagogue and Christian Art*, Washington 1990.